

TRƯỜNG SƠN

Tiêu chí : A1, A2 & A3

Tỉnh: Quảng Bình
Tình trạng bảo vệ: Không
Vĩ độ: 17°07'N
Kinh độ: 106°30'E
Diện tích: 50.000 ha
Độ cao: 100-1.350 m so với mặt biển

VCĐH / PVCĐH:
 VCĐH Đất thấp Trung Bộ
Cảnh quan ưu tiên:
 Không

Mô tả chung

VCQT Trường Sơn nằm ở vùng đất thấp Trung bộ và sát với biên giới Việt - Lào. Ranh giới của VCQT đến nay vẫn chưa được xác định chính xác do thiếu thông tin về hiện trạng và phân bố của các loài quan trọng trong khu vực, tuy nhiên kết quả khảo sát đến nay cho thấy VCQT nên bao gồm các vùng rừng ở phía tây của hai huyện Lệ Thủy và Quảng Ninh của tỉnh Quảng Bình. Địa hình chính của VCQT là vùng chân núi Trường Sơn cao dần lên về phía tây đến độ cao hơn 1.000m so với mặt biển. Phần lớn diện tích huyện Lệ Thủy vẫn còn rừng tự nhiên che phủ, đặc biệt là còn những diện tích rừng thường xanh đất thấp ít bị tác động tương đối lớn ở phía nam của huyện. Tương phản lại, rừng ở phía đông và bắc của huyện đã bị tác động nặng nề với sự xuất hiện của các diện tích lớn thảm thực vật thứ sinh. Huyện Quảng Ninh tiếp giáp và nằm về phía bắc so với huyện Lệ Thủy là nơi có một số diện tích lớn kiểu rừng trên núi đá vôi cũng như rừng thường xanh đất thấp. VCQT hiện nay đang thuộc sự quản lý của các lâm trường Khe Giữa, Ba Rền và Trường Sơn¹. Về phía tây, VCQT Trường Sơn tiếp giáp với VCQT Thượng Xe Banfai của Lào.

Khu hệ chim: Những nét chính

VCQT Trường Sơn có một khu hệ chim điển hình cho Vùng Chim Đặc hữu (VCĐH) Đất thấp Trung Bộ. Đến nay, đã có ba trong số chín loài chim có vùng phân bố hẹp đặc trưng cho VCĐH này đã được ghi nhận tại đây là Gà so Trung Bộ *Arborophila merlini*, Trĩ sao *Rheinardia ocellata* và Khướu mỏ dài *Jabouilleia danjoui*. Ngoài ra, còn có ghi nhận tạm thời về loài chim có vùng phân bố hẹp thứ tư là loài nguy cấp trên toàn cầu Gà lôi lam mào trắng *Lophura edwardsi* dựa trên một tiêu bản được thu tại một vị trí chưa được xác định chính xác ở huyện Quảng Ninh. Một chuyến điều tra nhanh tại VCQT được tiến hành trong tháng 6/2002 đã không thu được chứng cứ nào liên quan đến hiện trạng của Gà lôi lam mào trắng tại khu vực¹. Ngoài ra, VCQT còn có sinh cảnh rất phù hợp với các loài chim có vùng phân bố hẹp khác như Gà lôi lam mào đen *L. imperialis*, Khướu mun *Stachyris herbeti* và Khướu đầu xám *Garrulax vassali*, tuy nhiên vẫn chưa khẳng định được phân bố của các loài này tại VCQT¹.

Loài	Tiêu chí VCQT	Tình trạng	VCQT khác	Ghi chú
[Gà lôi lam mào trắng <i>Lophura edwardsi</i>]	A1, A2	EN	3	Năm 1998 hoặc 1999, một con Gà lôi lam mào trắng non đã được thu mẫu từ một vị trí chưa xác định chính xác ở phía tây huyện Quảng Ninh ² .
Trĩ sao <i>Rheinardia ocellata</i>	A1, A2	VU	15	Nghe thấy tiếng kêu của 3 đến 5 cá thể vào tháng 6/2002 ở vùng rừng thường xanh đất thấp gần Khe Nước Trong tại huyện Lệ Thủy ¹ . Tìm thấy lông đuôi, theo dân nói là bắt được từ VCQT, tại hai thôn của huyện Lệ Thủy và một thôn ở huyện Quảng Ninh trong tháng 6/2002 ¹ .
[Gà lôi hồng tía <i>Lophura diardi</i>]	A1, A3	NT	14	Theo hạt kiểm lâm, đã tịch thu một cá thể tại huyện Lệ Thủy vào tháng 7/1999 ¹ . Thợ săn địa phương cũng khẳng định loài này có phân bố ở phía tây huyện Lệ Thủy ¹ .
Gỗ kiến xanh cổ đỏ <i>Picus rabieri</i>	A1, A3	NT	11	Một cá thể được quan sát ở độ cao khoảng 200m trong vùng rừng thường xanh đất thấp gần Khe Nước Trong tại huyện Lệ Thủy vào tháng 6/2002 ¹ .
[Hồng hoàng <i>Buceros bicornis</i>]	A1	NT	14	Tìm thấy sọ của một con theo dân nói là bắt được từ năm 1976 tại một thôn ở huyện Lệ Thủy vào tháng 6/2002 ¹ . Thợ săn khẳng định vẫn gặp loài này tại khu vực ¹ .

Loài	Tiêu chí VCQT	Tình trạng	VCQT khác	Ghi chú
Niệc nâu <i>Anorrhinus tickelli</i>	A1, A3	NT	16	Quan sát được một cá thể và một đàn 6 cá thể vào tháng 6/2002 ở độ cao khoảng 200m trong vùng rừng thường xanh đất thấp gần Khe Nước Trong tại huyện Lệ Thủy ¹ . Tìm thấy tổng cộng 5 con đang bị nuôi nhốt tại ba thôn của huyện Quảng Ninh vào tháng 6/2002 ¹ .
Điều cá bé <i>Ichthyophaga humilis</i>	A1	NT	6	Vào tháng 6/2002, quan sát một con trưởng thành khi đang bay dọc một khe suối trong rừng gần Khe Nước Trong tại huyện Lệ Thủy ¹ .
Khướu mỏ dài <i>Jabouilleia danjoui</i>	A1, A2	NT	17	Hai lần quan sát được có lẽ là cùng một đôi ở độ cao khoảng 200m gần suối trong vùng rừng Khe Nước Trong tại huyện Lệ Thủy vào tháng 6/2002 ¹ .
Gà so Trung Bộ <i>Arborophila merlini</i>	A1, A2		4	Thu được một mẫu con trống trong tuyến bẫy của dân ở độ cao 200m trong vùng rừng thường xanh đất thấp gần Khe Nước Trong tại huyện Lệ Thủy vào tháng 6/2002 ¹ . Thường xuyên nghe thấy tiếng kêu của gà so <i>Arborophila</i> , có lẽ là loài này, trong tháng 6/2002 ¹ .

Ghi chú: [] = ghi nhận chưa được kiểm chứng.

Loài chỉ phân bố trong một đơn vị địa sinh học: Khu vực này đáp ứng tiêu chí A3 do là nơi phân bố của 9 loài phân bố hạn chế trong vùng địa sinh học Rừng ẩm nhiệt đới Đông Dương (09). Xem Phụ lục 4 để biết chi tiết.

Các loài khác đang được quan tâm bảo tồn

Loài	tình trạng	Loài	tình trạng
[Vọoc vá chân nâu <i>Pygathrix nemaeus nemaeus</i>] ¹	EN	Sơn dương <i>Naemorhedus sumatraensis</i> ¹	VU
Vượn đen má trắng / Vượn đen má vàng <i>Nomascus leucogenys / gabriellae</i> ¹	DD/VU	Sao la <i>Pseudoryx nghetinhensis</i> ¹	EN

Ghi chú: [] = ghi nhận chưa được kiểm chứng.

Các mối đe dọa đối với đa dạng sinh học

Rừng tự nhiên ở VCQT Trường Sơn đã suy giảm về quy mô và bị chia cắt bởi nhiều nguyên nhân, trong đó có cả hậu quả của chiến tranh và hoạt động khai thác gỗ thương phẩm sau hòa bình lập lại. Sinh cảnh hiện nay vẫn tiếp tục bị xuống cấp do việc khai thác gỗ thương phẩm vẫn đang được thực hiện tại khu vực. Tuy nhiên, do việc khai thác gỗ gần đây đã được hạn chế và nhiều khu vực đang được quy hoạch thành rừng phòng hộ (nơi cấm các hoạt động khai thác) tỷ lệ mất rừng đến thời điểm này đã giảm nhiều. Ngoài ra, do mật độ dân số không cao, tốc độ cải tạo rừng lấy đất canh tác trong vùng cũng không quá nghiêm trọng¹.

Ngoài việc mất sinh cảnh, một mối đe dọa khác đến tính đa dạng sinh học của VCQT Trường Sơn là săn bắn. Hoạt động này đe dọa đặc biệt nghiêm trọng đối với các quần thể thú lớn, đáng chú ý nhất là loài đang nguy cấp trên toàn cầu Sao la *Pseudoryx nghetinhensis*, và cũng gây nhiều ảnh hưởng đến các loài niệc và gà. Nếu không có các biện pháp bảo tồn thích hợp, sức ép săn bắn và tốc độ mất rừng sẽ tăng lên nhanh chóng sau khi hoàn thành nhánh phía tây của đường Hồ Chí Minh hiện đang được xây dựng đi xuyên qua VCQT. Việc hoàn thành con đường này sẽ tạo điều kiện hình thành các khu dân cư bên trong VCQT và làm cho vùng trở nên mở cửa đối với sức ép của thị trường bên ngoài, nhất là buôn bán động vật hoang dã¹.

Mối đe dọa	Độ nghiêm trọng
Thâm canh nông nghiệp	•
Khai thác gỗ thương phẩm	• •
Săn bắn	• • •
Phát triển cơ sở hạ tầng	• • •

Các hoạt động bảo tồn

- Đến nay chưa có gì.

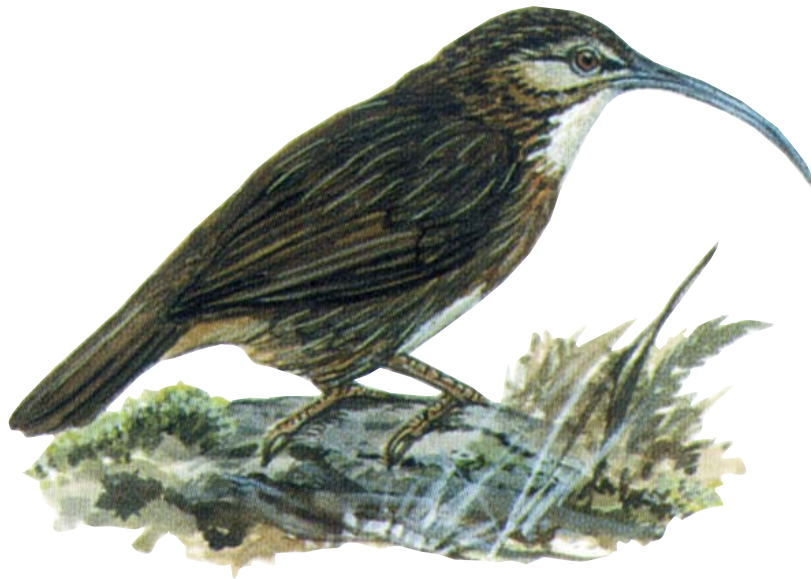
Kiến nghị

- Cần đánh giá tính khả thi của việc thành lập một khu bảo vệ bao gồm toàn bộ diện tích của VCQT, và nếu có thể, khu bảo vệ này nên đặt dưới sự quản lý của Chi cục Kiểm lâm tỉnh Quảng Bình¹.
- Cần có nghiên cứu sâu hơn để đánh giá tình trạng và phân bố của các loài cần quan tâm bảo tồn tại khu vực làm cơ sở cho việc tập trung các nỗ lực bảo tồn và lồng ghép tầm quan trọng về đa dạng sinh học trong kế hoạch quản lý của các lâm trường và các quy hoạch sử dụng đất khác¹.
- Cần xây dựng và thực thi các quy chế phù hợp để kiểm soát săn bắn tại các vùng rừng có các loài quan trọng đối với công tác bảo tồn¹.

- Cần xây dựng các hoạt động bảo tồn trên cơ sở cộng đồng để lôi kéo sự tham gia của người dân sống gần các vùng rừng có các loài quan trọng đối với công tác bảo tồn¹.
- Cần kiểm soát chặt chẽ việc hình thành các khu dân cư dọc nhánh phía tây của đường Hồ Chí Minh, không cấp phép cho bất cứ khu dân cư nào vào vị trí gần các vùng rừng có các loài quan trọng đối với công tác bảo tồn¹.
- Cần điều chỉnh kế hoạch quản lý của các lâm trường nhằm đảm bảo các vùng rừng có Sao la, vượn, Niệc nâu hay Hồng hoàng được quy hoạch thành rừng phòng hộ, nơi nghiêm cấm mọi hoạt động khai thác gỗ¹.

Tài liệu tham khảo

1. Lê Mạnh Hùng, Phạm Đức Tiến, Tordoff, A. W. và Nguyễn Đình Dũng (2002) *Điều tra nhanh đa dạng sinh học các huyện Lệ Thủy và Quảng Ninh, tỉnh Quảng Bình, Việt Nam*. Báo cáo của Chương trình BirdLife Quốc tế tại Việt Nam và Viện Sinh thái và Tài nguyên Sinh vật.
2. Eames, J. C. and Tordoff, A. W. (in prep.) Recent records and a conservation status review of some threatened and near-threatened bird species in Vietnam.

Khướu mỏ dài *Jabouilleia danjoui*